

MAKOVECZ IMRE

az eladott árterekről, a sós puskáról és a földből kiásott román templomról

Az idén hetvenöt esztendő, súlyos betegen is dolgozó Makovecz Imre cigány falut épít a romáknak, akiknek a házát romba döntötte az árvíz. Vallja: a sporttól az egészségügyig mindent átszövő pénzuralomtól csak hozzáállásunk gyökeres megváltoztatásával lehet szabadulni. A világszerte elismert Makovecz Imre cége az elmúlt években tönkrement.

- Jól van?

- Nem vagyok jól.

- Jön-megy, lendületesen dolgozik...

- Hozzászoktam.

- Mikor beléptem ide, úgy éreztem, befogad az épület. Körülöttünk gombamód szaporodnak lakóparkok, irodaházak, áruházak, de azokban idegennek érzi magát az ember.

- Mert a diktatúra elidegenít.

- Diktatúrában élünk?

- A pénz ural mindent, ezt mindannyian tudjuk, miközben eljártsszuk a demokráciát. A közbeszerzési rendszer korrump. Az kapja meg a munkát, aki a legtöbbet adja vissza a megrendelőnek. Aki megnyeri a pályázatot, olyan alvállalkozókat alkalmaz, akik a legtöbb pénzt adják neki vissza. Ez egyre rosszabb minőséget hoz. Az én szakmámban is érvényesül a pénzdiktatúra parancsa: vedd meg az újat, dobd el a régit! Ezért mind silányabb tárgyakat és eszközöket hoznak létre. Például sorra építik be a műanyag ablakokat, amelyek teljes zártságot eredményeznek, így az épületek belül penészesek lesznek... öt év múlva a műanyag összevissza reped, s azt a funkciót sem képes betölteni, amit egy öreg faablak. A enészedés megakadályozására masinákat helyeznek el a homlokzaton, s mindez valakinek agy haszonnal jár. A pénzuralom velejárája a számítógépes tervezés is, amely nagyon egváltoztatta az építészetet. Mert hogyan is néz ki eredetileg ez a dolog? Adottak a funkciók, helyszín s az emberek, akiknek az épület készül. A létesítményről az építésznek átfogó víziót kell teremnie, majd ezt lebontani részletekre. A számítógéppel való tervezés azonban ennek éppen fordítottja: a részletekből rakják össze az egészet, amely végül olyan lesz, ahogy a számítógépes program előírja. Az épületek a pénzpiac forgatókönyvei szerint készülnek, s a végeredmény majdhogynem közömbössé válik. Az a lényeg, hogy ki mennyi pénzt tud hazavinni.

- De miért nevezi ezt diktatúrának?

- Mert átszö mindent. Megjelenik a könyvkiadásban is. A kiadó csak annak a könyvét teszi ki a kirakatba vagy az újdonságok közé, aki ezért külön fizet. Azért nem látni a könyveimet a kirakatokban, mert én nem fizetek. A Londonban vagy Berlinben megjelent Makovecz-albumokat sem lehet látni a magyar könyvruházakban. Mostanában van dolgom az egészségügyi rendszerrel is. A kórházak kiszolgáltattak a gyógyszergyáraknak, akik osztalékot fizetnek nekik bizonyos gyógyszerek alkalmazása esetén. Jelen van ez a szemlélet a sportban is. Az, hogy a bíró a világbajnokságon a felső kapufáról a gólvonalnál ötven centivel beljebb

becsapódó labdára azt mondja: kapufa, ebben a világban szerintem nem azt jelenti, hogy a bíró hülye. Azt jelenti, hogy pénzért az egyik fél javára akarja eldönteni

a meccset. Mert ez a világ így működik. S ha így működik, mit mondunk egy gyereknek, ha arra kíváncsi, miért kell élni, miért jött erre a világra. Pedig tőlünk várja a választ. A pénz korlátlan uralma mindent felszámol, ami az életet életté teszi. Még a Miskolc fölötti árvízvár is összefügg ezzel.

- Hogyan?

- Végigömlött a víz a völgyeken, és mindent elmosott, mert nem volt hová mennie. Ugyanis a Felsőzsolca melletti árteret, amelyet korábban lápos legelőként használtak, elzárták a víztől, és eladták a ultiknak, akik teleépítették. Kíváncsi lennék, hogy aki eladta az árteret, milyen büntetést fog kapni ezért. Remélem, lesz ennek következménye itt, a földön is. A pénz hatalmi pozícióját meg kell változtatni. Ha ez nem sikerül, Magyarország teljesen leépül erkölcsileg, szellemileg és anyagilag. Az én cégem is emiatt ment tönkre.

- Tönkrement a cége?

- Hát persze. Gondolja el, befejezünk egy munkát, amelyen húsz-huszonöt alvállalkozó dolgozott, s mikor benyújtom a számlát, a végösszeg huszonöt százalékát ki kell fizetnem az államnak. És a megrendelő nem fizet. S mikor a második-harmadik ilyen történik, a vállalkozás tönkremegy. Lehetséges, fiatal építészeket el kellett küldenem emiatt.

- Mit lehet tenni?

- Hadd mondjak saját példát! Csíkszeredába katolikus templomot kellett terveznem. Mikorra odamentem, a plébános úr kirakott egy papundeclit, a tetejét felvágta, hogy abba lehessen pénzt bedobni a templomra. Láttam egy öregasszonyt, aki odament, a zsebkezdőjét elővette, széthajtotta, és a lejecskéjét bedugta a dobozba. Rögtön tudtam, nem kérhetek pénzt. Mármost ha az ember ingyen dolgozik, pénzt ad. Az embereket ugyanis ki kell fizetni. Már épült a templom, mikor elterjedt a városban, hogy a Makovecz csak eljártssa Róbert bácsit, ugyanis az Orbán Viktortól zsebbe kapott harmincmilliót. Ezt elmeséltem Kairóban az akkori magyar nagykövetnek, aki korábban a titkosszolgálat egyik vezetője volt. Elnevette magát, azt mondta, ez a sutgó rágalmazás is

titkosszolgálati munka. A világ ilyen. De akkor is a jó utat kell járni. Mert ez az út a világosság felé vezet. A másik meg a sötétség felé.

- Nincs középút?

- A legundorítóbb a világosság és a sötétség keveredése, a szürkeség. Annál az egyértelmű sötétség is jobb. A sötétség az ármányé. A világosság a megváltó Krisztusé. A kettőt összekutyulni nem szabad. Választani kell. Egy életünk van, nem lehet szórakozni. Én már a hetvenötödikben járok, nem vagyok egészséges, és a világosság útján akarok menni.

- *Most min dolgozik?*

- Erdélyben egymás után tervezem a templomokat. Egy kis kápolnát építék Mártélyra. A Felvidéken városok revitalizációjával foglalkozom, kemény politikai ellenszélben; de nem baj, ilyenkor eszembe jut, hogy megépült a kolozsvári református templom is. Tíz évig épült, s nem kaptunk engedélyt, míg az előtte húzódó úton el nem készült egy ortodox templom, de végül sikerült, Funar ide vagy oda. Most azonban elsősorban az árvízkárosultak érdekelnek. Jelentős részük cigány. Felsőzsolca fölött egész teleplik volt, és vállaltam, hogy tervezek oda egy új cigány falut.

- *Miért ezt a részt vállalta?*

- Mert ez a legnehezebb. Ezt a szerencsétlen népet is a pénzuralom tette tönkre, nemcsak anyagilag, morálisan is. Gyerekoromban öreganyám azt mondta: csak az oláhcigány lop, de az is csak almát. A csósznek sós puskája volt: sódarabok voltak benne sörét helyett, és ha valakit seggbe lőtt, abba belement a só, ordított kegyetlenül, de nem lett nagy baja. Viszont megdagadt a seb, és nem bírt ráülni, úgyhogy meg lehetett találni később a tolvajt. Akkoriban még létezett cigány kovács, teknővájó, rézműves. Egy csomó foglalkozásuk volt, és vajdák vezették őket, vagyis működött a belső közigazgatási rendszerük. Mindezt azóta felszámolták, a kultúrájuktól is megfosztották őket, azzal a hazugsággal, hogy a cigány ugyanolyan, mint a többiek. Miért lenne ugyanolyan? Más a tradíciója, a gondolkodása, a temperamentuma.

Mára szörnyű mélyre süllyedt a cigányság. Felsőzsolca táján elhordták a töltésekről a homokzsákokat, szigeteket raktak belőle maguknak, generátorral áramot fejlesztek, úgy nézték a nagy képernyős tévéjüket. Olyan gyors motorcsónakon közlekedtek, amelyet a rendőr nem bírt utolérni, és mikor eljött az este, az összedült házakat kifosztották. Persze ilyen esetekért nem kell vidékre menni. A napokban megállít a ház előtt egy ember, hogy fel tudnék-e váltani egy százast. Nyúlok a zsebembe, és mondom, hogy nincs. Erre azt kérdi: egy ezrest két ötszázásra? Találtam egy ötszázast, elővettem, mire kitépte a kezemből, beugrott a kocsijába, és elhajtott. Ott álltam megkövülten. Miféle ember ez? Miféle értékrendje van? Milyen úton jár? Hová tart? Hová süllyedt? Mit gondol a másik emberről? Akkor érzi magát embernek, ha sikerül becsapnia a másikat, nem pedig akkor, ha segít neki?

- *Az új telep tükröz majd valamit az eredeti kultúrájukból?*

- Még nem jutottunk odáig, hogy erről tárgyalhassunk. Mindenesetre a bodegáik helyett negyvennégy négyzetméteres házakat kapnak, amelyekben lesz szoba, konyha, fürdő, kamra, központi fűtés, gáz, víz, áram. De úgy fogjuk intézni, hogy a házak eladhatatlanok legyenek. Korábban ugyanis a Beregben rendszeresen megtörtént, hogy az új házat eladták,

és megint csináltak maguknak egy bodegát.

- *Mi a reménysége önmagával kapcsolatban?*

- Hogy még egy darabig dolgozhatom.

- *És aztán?*

- Aztán meg kell halni.

- *És aztán?*

- Arról nincsenek konkrét információim. Csak arról, ami mögöttem van.

- *Mi villan eszébe, ha visszagondol?*

- Karácsony kilencéves koromban: az ostrom, amikor az oroszok körülvették Budapestet, és az Istenhegyi öt huszonnyolc kerítésébe kapaszkodva, a ház lakóival együtt néztem, hogyan ég a királyi vár, édig érő lángokkal. Túléltem a Rákosi-rendszert, túléltem Biszku elvtárs vérengzését, álltam kivégzőosztag elfut. Amikor Konrád és Szelényi kidolgozta, hogy háromezer-háromszáz magyar faluból ezerháromszázat hogyan kell szerep nélkülivé tenni és megszüntetni, elindultunk a ma már halott barátaimmal, Beke Pállal, Varga

Tamással és másokkal, gyáva tanácselnököket vittünk bátor tanácselnökökhöz, és faluházakat építettünk a pusztulásra ítélt településeken. Aztán Sevíllában megépíthettem a magyarok pavilonját, és a japánok meg mindenféle népség ordítva rohant oda, amikor meghúztuk a harangokat, hogy megjöttek a magyarok. Mit akarhatnék még? Semmit. Én már másként látok, mint maga, aki élete teljében van. Élni persze jó, nagyon jó. Csak fájdalom ne legyen!

- *A következő generációk mennyire képesek átvenni az értékközpontú szemléletet?*

- Megint mondom egy példát az építészet területéről. A Kós Károly Egyesülés fenntart egy posztgraduális képzést, az úgynevezett vándoriskolát. Végzett építészeket veszünk fel, és aki bekerül, három és fél évig vándorol cégeknél, s ez idő alatt elsajátítja az értékközpontú szemléletet. A végén fel kell mutatniuk egy mestermunkát. Ma körülbelül ötvenen vannak Magyarországon, akik ezen keresztül mentek. Nem sok, de ha mindenki megteszi a magáét, akkor jutunk valamire.

- *Hol kell kezdeni?*

- Kezdje mindenki a saját gyerekénél! Ne hülyeségekkel etesse, hanem beszéljen neki arról, ha tud, hogy mit jelent a megváltás!

- *Mit jelent?*

- Nemcsak keresztény hittételt, hanem az ember belső életének a megújítását. Erre mindig, újra szükség van, és egészen egyszerű dolgokban nyilvánul meg. A Hargitától nyugatra, Csikszeredától Barót felé található Vargyasról felhívott a nagytiszteletű úr, hogy van

egy düledező fatemplomuk, tervezek helyette valamit. Mondtam, ha ledöntik, szóljanak. Ledöntötték, és alatta XII. századi kora román templom alapjait találták. Mélyen leástunk: faragott kövek kerültek elő, rózsablak, és még sok minden. Ezekből és sok új gondolatból meg az innen-onnan kapott adományokból megépítettük a református templomocskát. Amikor elkészült, és körülállták a szomszéd falvak népei is, s a templomkert tele volt emberekkel, és fölzengett az ének, hogy Tebened bíztunk eleitől fogva, az olyan pillanat volt, amikor az ember csöndesen azt mondja magában: rendben van.